

Политбарометър

ГЕОРГИ КАРАСИМЕОНОВ (РЕД.)

Година 18, брой 4 – октомври-декември 2018 година

- Политическите скандали в управляващата коалиция водят до постепенна и трайна ерозия в електоралната подкрепа за ГЕРБ и „Обединени патриоти“. Протестите през последните месеци засилват общественото недоволство към управляващите и по всичко личи, че тази тенденция ще продължи и през следващите месеци. Недоверието в политическите институции продължава да бъде критично ниско, което подсилва възможността за съществено разместване в електоралните пластове при поява на нов фактор на политическата сцена.
- БСП продължава да бъде раздирана от вътрешни противоречия. Критичните настроения към лидера на партията Корнелия Нинова се засилиха след като за изпълняващ длъжността главен редактор на партийния вестник „Дума“ бе назначен Йордан Мичев. Безпрецедентната подписка на петдесет членове на Националния съвет на партията доведе до отстраняването на Мичев. Този резултат показва, че Корнелия Нинова е изправена пред все по-силна вътрешна опозиция, а това може да се отрази негативно на партията на предстоящите избори за ЕП.
- Скандалите в „Обединени патриоти“ доведоха до очакван електорален отлив. Конфликтите между Волен Сидеров и Валери Симеонов вероятно ще се задълбочат, след връщането на лидера на НФСБ като депутат в Народното събрание. Желанието на Сидеров да оглави обща листа на патриотичните формации на изборите за Европейски парламент, в която да участва и партията на Николай Барекров „Презареди България“, не среща одобрението на неговите коалиционни партньори. Единственото, което на този етап предпазва от разпад „Обединени патриоти“ е оставането им в управлението.

Съдържание	1. ПОЛИТИЧЕСКАТА СИТУАЦИЯ	2
	1.1 Вътрешна политика	2
	1.2 Външна и европейска политика	5
	1.3 Бежанска криза	6
	2. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА ОСНОВНИТЕ ПОЛИТИЧЕСКИ ПАРТИИ	6
	2.1 Социалдемократически и други лявоцентристки партии	6
	2.1.1 БСП	6
	2.1.2 Други лявоцентристки партии	8
	2.2 Десноцентристки партии	8
	2.2.1 ГЕРБ	8
	2.2.2 Други десноцентристки партии	9
	2.3 Центристски партии	10
	2.3.1 ДПС	10
	2.3.2 „Воля“	10
	2.4 Националистически партии	11
	2.4.1 Обединени патриоти	11
	2.5 Позиции на партиите по външната и европейската политика	11
	3. ОБЩЕСТВЕНО МНЕНИЕ	12
	4. ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ	12

1. Политическата ситуация

1.1 Вътрешна политика

Правителството се изправи пред нови проблеми и през това тримесечие. Протестите на майките на деца с увреждания продължиха и дори ескалираха, след като вицепремиерът Валери Симеонов ги нарече „кресливи жени на уж болни деца“. Тази реплика последва вълна на обществено недоволство и възмущение с искания за неговата оставка. Симеонов заяви, че няма да подава оставка, а и няма да се извини, защото думите му са извадени от контекста. Вместо него извинение поднесе премиерът Борисов, който заяви, че не може да иска оставката на Симеонов, защото това ще разруши коалицията. Според премиера това решение трябва да вземат от „Обединени патриоти“, съгласно коалиционното споразумение. Лидерът на „Атака“ Волен Сидеров, който отдавна е в открит конфликт със Симеонов, също се присъедини към призивите за неговата оставка. Симеонов обаче бе подкрепен от лидера на ВМРО Красимир Каракачанов и по този начин се стигна до патова ситуация. Оставането на Валери Симеонов на поста вицепремиер изглеждаше невъзможно, особено след като в средата на ноември нова вълна протести заля цялата страна – този път насочена срещу високите цени на горивата, поскъпването на гражданската отговорност и на данъците за старите автомобили. Протестиращите блокираха пътища, магистрали, гранични контролно-пропускателни пунктове, което изостри общественото и политическо напрежение. От ГЕРБ обвиниха БСП, че стоят зад протестите с цел политическа нестабилност и предизвикване на криза в страната подобна на тази през 2013 г., която доведе до оставка на първото правителство на Борисов. От БСП отредоха, че организират протестите, но заявиха, че ги подкрепят, защото исканията на гражданите са справедливи. Социалистите посочиха, че протестите са оценка за работата на всички правителства на ГЕРБ през последните близо 10 години, които с нищо не са допринесли за решаване на проблемите с бедността и повишаване на стандарта на живот на хората.

Задълбочаването на протестите изостри политическата обстановка в страната, като от протести насочени срещу високите цени на горивата, постепенно те се превърнаха в антиправителствени протести с искания за оставка на правителството и „смяна на системата“. Управляващите нямаха друг ход за намаляване на напрежението, освен оставката на Валери Симеонов, която бе обявена от самия него след проведен съвет на коалицията. Той заяви, че подава оставка заради продължаващата медийна кампания срещу него, от която се възползват определени политически сили. Симеонов допълни, че не подава оставка под натиск, а за да не нанася вреди на управлението, което определи като изключително успешно. Той посочи, че не иска да се превърща във воденичен камък за правителството и няма да бъде човекът, който ще стане причина за вкарването на страната в политическа нестабилност. След оставката на Симеонов майките на деца с увреждания прекратиха протестите, което намали създаването се напрежение.

Изборът на нов вицепремиер на мястото на Симеонов доведе до разногласия в „Обединени патриоти“. От „Атака“ настояха този пост да бъде закрит, а от ВМРО и НФСБ отхвърлиха тази възможност, защото това би нарушило баланса, заложен в коалиционното споразумение. Въпреки тези противоречия Валери Симеонов все пак успя да наложи кандидатурата на своя началник на политическия кабинет Марияна Николова, която до момента е заемала различни експертни позиции в държавната администрация. „Атака“ не приеха тази номинация и не участваха в гласуването в Народното събрание. Въпреки това Николова бе избрана за вицепремиер. Подалият оставка Валери Симеонов се завърна като депутат в парламента и това вероятно ще засили още повече напрежението между него и Волен Сидеров.

Проблемите пред „Обединените патриоти“ не спряха дотук. Името на вицепремиерът и министър на отбраната Красимир Каракачанов и неговата партия ВМРО бе замесено в корупционен скандал след като председателят на Държавната агенция за българите в чужбина

(ДАБЧ) Петър Харалампиев бе арестуван по обвинения в корупция и търговия с българско гражданско. По данни на прокуратурата сумите, които са искани от македонци, за да получат българско гражданство са били между 5 000 и 8 000 евро, като парите са събирани от посредници и са предавани на председателя на ДАБЧ. Петър Харалампиев е номинация на ВМРО, въпреки че не е член на партията. Скандалът се засили, след като бившият директор на дирекция „Българско гражданство“ в Министерството на правосъдието Катя Матева обвини Каракачанов, че ВМРО се финансира с продажба на българско гражданство. Матева заяви, че има доказателства за това и ги е подала в Държавна агенция „Национална сигурност“ (ДАНС). По думите ѝ тя е сигнализирала за нередности, но е станала неудобна и затова е била уволнена от министър Екатерина Захариева, тогава министър на правосъдието във втория кабинет на Бойко Борисов. Вицепремиерът Красимир Каракачанов отхвърли обвиненията на Матева като заяви, че тя е била уволнена, защото е бавила стотици преписки на кандидати за българско гражданство от Република Македония. Вероятно развитието на този казус ще продължи и в следващите месеци.

И през това тримесечие институционалната война между президента и управляващото мнозинство продължи. Взаимните нападки между представители на ГЕРБ и президента се превърнаха в ежедневие. Видими са опитите на управляващите с близки до тях медии да дискредитират президента, който продължава да бъде политикът с най-висок рейтинг в страната. Във връзка с годишнината от началото на демократичните промени на 10 ноември президентът Радев направи обръщение към нацията, което стана повод за ново напрежение с управляващите от ГЕРБ. Той заяви, че лобизмът и корупцията пронизват цялата система на държавно управление и я правят арогантна, без страх от санкция. По думите му, законите се пишат твърде често в интерес на бизнес кръгове и лобита, а не на гражданите. Президентът посочи, че свободата на словото е спомен от миналото, а медиите са абдикирали от ролята си на коректив. Според Радев „пропагандата

задушава плурализма, свободомислието се наказва. Възродиха се познатите механизми на партията-държава. Демократичните институции атрофират. Решенията се взимат на тъмно, често еднолично.“ Радев посочи, че е нужно връщане към принципите на върховенство на закона и политиката, ориентирани към човека, а това може да стане чрез широко гражданско участие и отстояване на демократичните принципи всеки ден от всеки гражданин.

В средата на ноември Европейската комисия оповести доклада за България по Механизма за сътрудничество и проверка. Комисията сочи, че страната е постигнала значителен напредък по направените препоръки. Оценката, която се дава по отношение на показател 1 (Независимост на съдебната система), показател 2 (Правна рамка), показател 6 (Организирана престъпност) е положителна и тези критерии се считат за условно затворени. По показатели 3 (Продължаване на съдебната реформа), 4 (Корупция по високите етажи на властта), 5 (Корупция на местно ниво и по границите) е постигнат значителен напредък и са близки до изпълнение. Европейската комисия счита, че ако този напредък се запази и страната продължи с усилията, Механизмът за сътрудничество и оценка към България ще отпадне до края на мандата на комисията „Юнкер“. Българското правителство излезе с позиция, че това е най-положителният доклад на страната до сега и че той отразява обективно свършената до този момент работа. Министърът на правосъдието Цецка Цачева заяви, че комисията оценява високо начина на функциониране на ВСС след направените конституционни промени, който работи в дух на професионализъм и сътрудничество. Според Цачева правителството има решимост и воля да изпълни докрай всички препоръки и механизмът да бъде прекратен през следващата година.

За първи път в доклада обаче се констатира тежки проблеми с медийната среда в България. Комисията посоча, че медийната концентрация води до ограничаване на достъпа на обществото до информация и може да има отрицателно въздействие върху независимостта на правосъдната система чрез атаки в някои ме-

дии срещу конкретни съдии. В доклада е посочено, че българският медиен сектор се характеризира с непрозрачна среда и слабо прилагане на журналистическите стандарти. Това се отразява върху качеството на обществения дебат и поражда риск от ограничаване на достъпа на обществеността до информация поради ограничавания брой независими източници.

Премиерът Борисов изрази несъгласие с оценката за медийната среда. Според него медиите в България са свободни да критикуват правителството, да представят различни гледни точки и да отразяват плуралистично политическия процес. Борисов е на мнение, че съществува по-скоро автоцензура, но това е въпрос, който трябва да разрешат самите медии, а не управляващите.

От БСП излязоха с позиция, че правителството не трябва да прибързва с положителните оценки, защото Механизмът остава, а това, че председателят на Европейската комисия Жан-Клод Юнкер е поставил като цел неговото отпадане до края на мандата му, не означава, че това ще се случи. От БСП обърнаха внимание на констатациите за влошаването на медийната среда, което според тях е показател и за състоянието на демокрацията в страната.

Най-краен в оценките си бе лидерът на „Да, България“ и бивш министър на правосъдието Христо Иванов, който окачестви докладът като „гротеска“. Според него става дума за ликвидация на мониторинга, което е прощален подарък на европейските лидери към Борисов, но така България все повече е заплашена от опасността да се превърне във вечна периферия на ЕС.

Тежка оценка за състоянието на демокрацията в България и състоянието на съдебната система направи и председателят на Върховния касационен съд Лозан Панов, която показва силно разминаване с доклада на Европейската комисия. Той не се съгласи с оценката за независимостта на съда, дадена в доклада. На международна конференция, посветена на ролята на съдиите в обществената дискусия за върховенството на правото, Панов заяви, че

страната върви по пътя на автократия. По думите му главният прокурор преследва критиците си и поставя чадър над приятелите си и никой не се осмелява да инициира въвеждането на механизъм за неговия контрол. Магистрати, начело със самия него, както и техните семейства са подлагани на „жесток медиен и институционален терор, който преобръща живота им с краката нагоре“. Панов даде за пример как председател на апелативен съд е уличен от магистрат, че злоупотребява със служебно положение, за да обслужи олигархия и власт, и вместо наказание получава индулгенция от всички контролни органи. А съдията огласил злоупотребите вместо да бъде поздравен, сега е подсъдим. По думите му НАП /Национална агенция за приходите/ се използва за политическа бухалка за преследване на неудобните.

По-рано тази година Панов бе глобен за това, че не е подал декларация за имущественото си състояние пред Сметната палата, а само пред Инспектората на ВСС. Освен това новата антикорупционна комисия, оглавявана от Пламен Георгиев повика Панов за даване на обяснение, което той не изпълни. Според Панов не е законно да бъде призоваван в качеството му на председател на ВКС и действията на комисията той определи като произвол.

Изказването на Панов предизвика скандал в съдебната система. Мнозина магистрати определиха неговото изказване като политическо и недопустимо. Последва и реакция на съдебната колегия на Висшия съдебен съвет, която самия Панов оглавява. На заседание на съвета, 10 от неговите членове поискаха от председателя на ВКС да отговори защо смята, че всички български съдии са зависими и пристрастни. Освен това той бе запитан дали счита за допустимо политическото говорене като форма на осъществяване на политическа дейност, която е забранена изрично в Закона за съдебната власт. Лозан Панов отказа да отговори на поставените въпроси.

В края на ноември бе приет републиканския бюджет за 2019 г. Той предвижда да бъдат похарчени рекордните 44,5 млрд. лв. или 38,2% от

БВП. Приходите възлизат на 43,86 млрд. лв. и се предвижда дефицит от 600 млн. лв. Въпреки че всяка година се залага дефицит, трета поредна година бюджетът е на излишък. С 4,7% е увеличението на минималните осигурителни прагове. Минималната работна заплата става 560 лв. 3000 лв. става максималният осигурителен доход. Очаква се БВП да достигне 116,4 млрд. лв. Предвиденият икономически растеж е 3,7%. Прогнозата е за покачване на средногодишната инфлация до 3%, при 2,7% за тази година. През 2019 г. с 20% ще бъдат повишени заплатите на заетите в образованието, а на служителите в публичния сектор с 10 %. Пенсиите ще бъдат повишени с 5,7% от 1 юли 2019 г. Управляващите посочиха този бюджет като най-щедър и пример за устойчивото развитие на България през последните години. От БСП не приеха тази оценка, като заявиха, че България продължава да бъде най-бедната страна в Европейския съюз, а социалното разслоение става все по-голямо. Затова е необходимо премахване на плоския данък и преминаване към прогресивно подоходно облагане.

След катастрофата в Своге, която отне живота на 20 души и оставката на трима министри, нов изключително тежък инцидент постави на изпитание управляващите. В началото на октомври след изнасилване и жесток побой бе убита журналистката Виктория Маринова, директор на регионална телевизия в град Русе. Убийството става посред бял ден на крайбрежната алея в Русе, докато Виктория е правила обичайния си крос. В социалните мрежи в България бе лансирана тезата, че убийството е станало заради работата на журналистката. Веднага след инцидента полицията и прокуратурата заявиха, че работят по всички версии, но вероятно става дума за непланувано убийство, извършено от психопат.

Убийството доведе до силна международна реакция. Репортери без граници поставиха Виктория Маринова в списъка на убитите заради работата им журналисти. Зам.-председателят на Европейската комисия Франс Тимерманс заяви, че е „ужасен от убийството на още един смел журналист, паднал в борбата за истината и бор-

бата с корупцията.“ Еврокомисарят по правосъдието Вера Юрова предложи помощ на българските власти за разкриване на убийството.

Поставени под силен обществен и международен натиск българските власти успяха за броени дни да разкрият убиеца на Виктория, който бе заловен в Германия, където е избягал непосредствено след извършеното от него престъпление. 21 годишният убиец, мъж от ромски произход, е направил самопризнания. Разследващите са открили неоспорими доказателства с наличие на ДНК материал, които категорично потвърждават, че той е извършител на убийството.

Премиерът Борисов изрази възмущение от реакцията на редица български политици от опозицията, които по думите му са създали фалшива новина за убийството, което е подвело редица международни организации, а също така и партньорите на България в ЕС. Борисов подчерта, че нито един представител на европейските институции и нито едно чуждо посолство, не са се обърнали с официално запитване да българското правителство за информация по случая, а са се доверили на фалшиви новини, разпространени тенденциозно от опозицията в България и близки до тях неправителствени организации. Борисов призова в бъдеще партньорите на България да се обръщат по официалните канали, за да не се стига до подобни недоразумения, които рушат имиджа на България. Борисов заплаши, че дори ще преосмисли подкрепата си за кандидата на ЕНП за председател на Европейската комисия Манфред Вебер, който също прибързано хвърли обвинения по България.

1.2 Външна и европейска политика

Българското правителство се отказа от намеренията си да подкрепи Пакта за миграция на ООН. Решението бе взето след заседание на коалиционния съвет на управляващата коалиция. До това се стигна след натиск от страна на опозицията в лицето на БСП и поради изразеното несъгласие от „Обединени патриоти“. Президентът Румен Радев също изрази резерви по повод

приемането на Пакта в този му вид. Първоначално външния министър Екатерина Захариева заяви, че страната подкрепя пакта, защото той прави по-ясно разграничение между легални и нелегални мигранти, а и се създават механизми за системен подход, който регулира процеса на миграция и създава по-стриктен контрол.

След одобрението от Съвета на ЕС на споразумението за Брекзит премиерът Борисов изрази съжаление за напускането на Обединеното кралство. Според Борисов това е тъжен ден, но трябва да бъде уважено решението на британците. Борисов подчерта, че е много важно в бъдеще да продължи тясното сътрудничество между ЕС и Великобритания за обмен на информация по линия на службите и по отношение на борбата с тероризма. Борисов успокои българските граждани, които живеят и работят на Острова, че правата им са защитени.

Кризата между Русия и Украйна в Керченския пролив бе посрещната с безпокойство в България. Премиерът Борисов свика съвещание на Съвета по сигурността към Министерски съвет, на който бе обсъдена създалата се ситуация. В разпространена позиция на Съвета се посочва, че извършените действия от страна на Руската федерация са недопустими. Двете страни в конфликта се призовават за сдържаност и диалог са намаляване на напрежението. В позицията се отправя апел към руските власти да освободят незабавно плавателните съдове и техните екипажи, както и да зачитат свободата на преминаване през Керченския пролив съгласно действащото международно право.

Кризата в Азовско море се случи по време на посещението на полския президент Анджей Дуда в България и заедно с българския президент двамата имаха възможност да коментират инцидента. Те призоваха Русия за деескалация на напрежението и незабавно освобождаване на задържаните моряци. По време на разговорите Радев и Дуда се обявиха за гарантиране на свободно гражданско корабоплаване. Полският президент обяви, че ако има международни инициативи за нови санкции към Русия, Полша ще участва в тях. Два дни по-късно български-

ят президент Румен Радев отново коментира темата, като този път се забеляза нов нюанс в неговата позиция. Той посочи, че рискът от ескалация на конфликта между Русия и Украйна е реален, но Европа в никакъв случай не трябва да става заложник на украинската вътрешна политика. Радев заяви, че България няма интерес от милитаризация на Черно море, което пряко ще рефлектира върху страната. Президентът призова всички страни да се придържат към нормите на международното право и да не нарушават законните граници.

Оказа се, че един от задържаните от Русия моряци е с български произход, но няма българско гражданство. Въпреки това българското правителство заяви, че ще следи този случай с повишено внимание.

1.3 Бежанска криза

В зимните месеци традиционно мигрантския натиск към страната е слаб. Въпреки това опитите за нелегално преминаване на южната граница на страната продължават. В края на ноември край Свиленград при проверка на микробус бе задържан български гражданин при опит да превози 13 чужденци без документи за самоличност и без разрешение за пребиваване на територията на страната. Установено е, че чуждите граждани са влезли незаконно на територията на страната от Гърция. При разпита те са посочили, че са граждани на Пакистан и Афганистан. Сред задържаните има и три деца на възраст между 12 и 15 г.

2. Състояние и развитие на основните политически партии

2.1 Социалдемократически и други лявоцентристки партии

2.1.1 БСП

В началото на октомври се стигна до нов трус в БСП след решението на Изпълнителното бюро на партията да смени главния редактор

на партийния вестник „Дума“. На поста като временно изпълняващ длъжността главен редактор бе назначен Йордан Мичев. Евродепутатът Георги Пирински и журналистката Велислава Дърева изготвиха документ, в който отправят остра критика към ръководството на партията за това решение. Документът бе подписан от 50 души, членове на Националния съвет на партията, сред които: Михаил Миков, Ангел Найденов, Костадин Паскалев, Красимир Янков, Атанас Мерджанов, Румен Гечев, Дора Янкова, Георги Гергов, Георги Божинов, Румен Овчаров, Петър Мутафчиев.

В писмото е посочено, че със смяната на главния редактор на „Дума“ се заобикаля устава на партията, защото подобно решение трябва да бъде взето от Националния съвет на партията. Този акт на ръководството е окачествен, като „пример за все по-безпардонно провежданата практика за пълно пренебрегване на ролята и правомощията на Националния съвет, като ръководен орган на партията. Това е тревожен пример за подмяна на колективния принцип на ръководство на партията в лицето на нейния Национален съвет с еднолични решения на неговия председател в разрез с устава“. В документа се посочва още, че БСП не може да се превръща в проводник на порочни практики, които нарушават медийната свобода и рушат устоите на демокрацията.

Казусът с Мичев бе разгледан на заседание на Националния съвет на партията, като се стигна до гласуване, на което надделя мнението на противниците на Нинова и той бе остранен като главен редактор. Решено бе да бъде стартирана нова процедура за избор на главен редактор на партийния вестник. Временно функцията ще бъде изпълнявана от Ивелин Николов.

Събитията около вестник „Дума“ показаха, че недоволството към Корнелия Нинова в БСП се засилва. Основният въпрос, който поставят опонентите на Нинова, е защо БСП не увеличава своята подкрепа сред гражданите, при положение, че недоверието към управляващите и към ГЕРБ расте. Според Румен Овчаров причините за това са в неспособността на Нинова

да консолидира БСП. По думите му тя е оглавяла една разединена партия, но не само не е направила нищо да я обедини, но е продължила да я разделя. Овчаров счита, че успехът на БСП минава през три консолидации - на партията, на левицата като цяло и на всички недоволни от управлението на ГЕРБ. Според него обединението на левицата включва и съвместна работа с АБВ и Движение 21. Това обаче изисква диалог и усилия и водещо място в този процес трябва да има партийният лидер.

На партиен пленум БСП прие правила за избор на кандидати за членове на Европейския парламент. Кандидати ще могат да бъдат номинирани от местните партийни организации, които накрая ще бъдат одобрени от Националния партиен съвет. Кандидатите трябва да имат авторитет, висока правна култура, да познават институциите на ЕС, да имат опит в политиката, да владеят поне два чужди езика – един, от които да бъде английски или френски. При определяне на кандидатите ще се търси представителство на младежите в партията и ще бъде спазван принципа за равенство на половете. Процесът на номинации и формиране на окончателната листа ще се проведе в периода 1 февруари – 15 март 2019.

БСП взе решение да организира петиция до Европейската комисия и ОЛАФ, с която ще настояват за независима проверка на качеството на българските магистрали в лицензирана европейска лаборатория. Дебатът за качеството на пътищата в България се изостри след катастрофата край Своге, отнела живота на 20 души, което доведе до оставките на трима министри от кабинета. Инициатор за започване на европейска проверка е народният представител Елена Йончева. По думите на Йончева в обществото битува убеждението, че строителството на пътища и големите инфраструктурни проекти е основен генератор на корупцията в страната.

На проведено заседание на софийската градска организация на БСП стана ясно, че омбудсманът Май Манолова е сред обсъжданите имена в БСП за кандидат-кмет на столицата. Манолова,

която бе сред знаковите лица в партията преди да стане омбудсман се радва на висок обществен рейтинг. Лидерът на столичната организация Калоян Паргов заяви, че освен Манолова се спрягат и други имена като народните представители Георги Свиленски и Елена Йончева. Паргов посочи, че управлението на София се нуждае от промяна, защото все по-видна е неспособността на сегашния кмет Фандъкова да се справи с проблемите на столицата – като замърсения въздух, проблемите с ремонтите, съмненията за злоупотреби и за нагласени обществени поръчки. Затова основна задача на БСП е да предложи алтернатива на управлението в столицата и да излъчи кандидат способен да победи.

На 7.12.2018 г. бившият председател на БСП Сергей Станишев беше преизбран за трети мандат като председател на Партията на европейските социалисти. Председателката на БСП Корнелия Нинова демонстративно отказа участие в конгреса поради текстове в две от проекто-резолюциите касаещи Истанбулската конвенция и Пакта на ООН за миграцията, но заяви, че делегацията на партията твърдо ще подкрепи кандидатурата на Станишев.

2.1.2 Други лявоцентристки партии

И през това тримесечие за АБВ приоритет номер 1 е възстановяването на проекта АЕЦ „Белене“ и ускорени преговори по преминаване на трасето на „Турски поток“ през България. Спирането на енергийните проекти с Русия бе определено от лидера на АБВ Румен Петков като „политическо престъпление. По думите му заради „послушанието“ пред Европейския съюз и САЩ днес България е изправена пред „унизителна перспектива да внася руски газ от Турция и ток от турски АЕЦ“. Петков обвини САЩ и европейските партньори на България, че показват двойни стандарти – от една страна пречат на българо-руските съвместни енергийни проекти, но в същото време не прекъсват търговските си отношения със Саудитска Арабия въпреки обвинението, че нейният престолонаследник е поръчал убийството на журналиста Джамал Кашоги.

Бившият президент Георги Първанов, бивш лидер на АБВ, също коментира темата „Турски поток“. По думите му тези, които са се обявили срещу проекта „Южен поток“, защото така България ще стане по-зависима от Русия, сега получават не само руска, но и турска зависимост.

2.2 Десноцентристки партии

2.2.1 ГЕРБ

В края на ноември за първи път се наблюдава по-голяма ерозия в електоралната подкрепа за ГЕРБ. Въпреки че партията продължава да бъде първа политическа сила, тя губи от своя периферен електорат, в резултат на многобройните скандали, които съпътстват управлението през цялата година. Протестите в страната по различни поводи, показват все по-ниския праг на търпимост на голяма част от обществото. На този етап основната управляваща партия успяваше да намали напрежението чрез оставки или определени отстъпки пред различни протестиращи обществени групи. Тази стратегия обаче все повече се пропуква и не може да има същия ефект, какъвто имаше до скоро. Скандалите в „Обединените патриоти“ вредят не просто на правителството, но и на ГЕРБ. По всичко личи, че тези конфликти няма да стихнат, а ще продължат и занапред. По този начин ГЕРБ рискува да изпадне в ситуация на трайна електорална ерозия, като не е изключено скоро да бъде изместена от политическия връх. Това, че партията продължава да бъде лидер в електоралните класации се дължи на вътрешнопартийните проблеми в БСП, които не могат да превърнат партията в консолидирана сила, способна да измести ГЕРБ от първото място.

Председателят на парламентарната група на ГЕРБ, Цветан Цветанов, заяви, че правителството ще изкара пълен мандат, въпреки моментните разногласия между коалиционните партньори. По думите на Цветанов тези спорове са нормални и ги има във всяка коалиция. Няма обаче съществени разминавания меж-

ду ГЕРБ и Обединени патриоти по приетата програма за управление, а това е най-важното според него. Цветанов посочи, че БСП не е алтернатива на управлението, а се води от краен популизъм, който цели дестабилизация на страната. Цветанов за пореден път упрекна президентът Радев, че разделя нацията и че съгласува своите атаки по управляващите с БСП. По думите на Цветанов, БСП и президентът Радев стоят зад определени групи на протестиращите, като целта им е предизвикване на социално напрежение, предсрочни избори и формиране на служебен кабинет, чрез който БСП да управлява.

На 3 декември Бойко Борисов отправи обръщение към членовете и симпатизантите на ГЕРБ по повод 12-та годишнина от създаването на партията. В него Борисов поставя акцент върху постигнатото от партията - икономическия напредък, повишаването на brutния вътрешен продукт близо два пъти, повишаването на доходите на гражданите, все по-силната роля на България в ЕС и в международен план. Борисов отправи призив към членовете и симпатизантите на ГЕРБ да ревизират своята работа по места, за да бъдат отстранени всички слабости и грешки с оглед приближаващите избори за Европейски парламент и местни органи на властта

По време на конгреса на ЕНП в Хелзинки ГЕРБ подкрепи кандидатурата на Манфред Вебер за председател на Европейската комисия. В края на ноември ГЕРБ бе приета за пълноправен член на Центристкия демократичен интернационал. Решението бе взето на заседание на Генералната асамблея на организацията, проведено в Кабо Верде. Центристкия демократичен интернационал обединява християндемократически партии от целия свят.

2.2.2 Други десноцентристки партии

Партиите от „Демократична България“ започнаха своята подготовка за предстоящите избори за Европейски парламент. От ДСБ номинираха сегашния евродепутат на партията Светослав Малинов за нов мандат. „Да, Бъл-

гария“ обяви, че процесът по номинации в тяхната партия ще протече чрез вътрешно допитване до нейните членове и симпатизанти, посредством онлайн приложение за мобилни телефони. Лидерът на „Да, България“ Христо Иванов заяви, че крайната листа на „Демократична България“ ще бъде обявена след подписване на коалиционно споразумение за участие в изборите. Към момента обединението включва три партии – ДСБ, „Да, България“ и „Зелените“. Въпреки че започна диалог с останалите десни партии, които бяха част от Реформаторския блок – СДС и „Движение България на гражданите“, перспективите за по-широко обединение вдясно на този етап остават проблематични.

ДСБ не взе участие на конгреса на ЕНП в Хелзинки, на който бе издигната кандидатурата на Манфред Вебер за председател на Европейската комисия. Причините са, че партията не е плащала дълго време своя членски внос. Това стана ясно от думите на присъстващи на форума представители на ГЕРБ. От ДСБ не дадоха информация по случая. Този факт е показателен за тежкото финансово състояние, в което се намира партията, поради това, че не получава държавна субсидия. Всъщност нито една от по-малките десни партии не получава субсидия. Причините за това са разпоредбите в Закона за политическите партии, съгласно които държавна субсидия получават и партии с над 1% от гласовете, което обаче не се отнася за коалициите, останали под прага за влизане в парламента. За разлика от ДСБ, ДБГ и СДС присъстваха на форума, като СДС подкрепи кандидатурата на Александър Стуб, а ДБГ на Манфред Вебер.

Бившият министър на здравеопазването във втория кабинет на Борисов Петър Москов, който бе член на ДСБ и Реформаторския блок, заяви, че скоро ще създаде нова консервативна партия, която ще протегне ръка към други консервативни формации. Целта е не просто общо явяване на изборите за европейски парламент, но преди всичко да бъде създаден истински консервативен десен проект, какъвто в страната към момента,

по думите на Москов, липсва. Според Москов алтернативата може да дойде с „дясна икономическа политика, с отказ за продължаване на либералния разказ за социалното и мултикултурно общество и с ясна защита на националния интерес. Като свои бъдещи партньори Москов вижда НФСБ на Валери Симеонов и ВМРО на Красимир Каракачанов.

2.3 Центристски партии

2.3.1 ДПС

ДПС се оказа един от най-големите политически победители през това тримесечие. Оставката на Валери Симеонов, бе една от целите, която от ДПС си бяха поставили през последните месеци. Ерозията в електоралната подкрепа за „Обединени патриоти“ отново изведе ДПС като трета политическа сила. Така ДПС отново може да се превърне в партията балансър, от която би зависило какво ще бъде следващото парламентарно мнозинство. Всъщност един от основните аргументи, чрез който ГЕРБ и „Обединените патриоти“ легитимираха тяхната коалиция миналата година е именно третото място на „патриотите“ на последните парламентарни избори.

От ДПС се обявиха за обединение на основните системни партии около програма за догонващо развитие на страната и формиране на програмно правителство. От ДПС виждат много допирни точки с програмата на ГЕРБ, за това считат, че лесно би могло да се намери консенсус по приоритетите за реформи и икономическо развитие на страната. Това изисква обаче изваждане на „националпопулистите“ от управлението. Затова и ДПС счита, че предсрочните парламентарни избори са неизбежни. От ДПС са на мнение, че страната е изгубила посока, реформи не се правят и няма друг път за излизане от тази криза, освен изборите. Така например депутатът от ДПС Йордан Цонев направи прогноза, че догодина в страната ще се проведат предсрочни парламентарни избори. По думите му оставката на Валери Симеонов е победа на гражданското общество. Тя обаче

не решава основния проблем – липсата на визия и перспектива, а правителството генерира единствено нестабилност.

2.3.2 „Воля“

В средата на ноември в България се проведе среща на европейски националистически партии под наслов „Европа на нациите и свободата, нов модел за европейските граждани“, на която домакин бе лидерът на „Воля“ Веселин Марешки. В София пристигнаха Марин Льо Пен, лидер на Национален сбор във Франция, Тамио Окамура, председател на чешката партия „Свобода и пряка демокрация“, бившия лидер на белгийската фламандската партия „Влаамс беланг“ и настоящ лидер на Движение за Европа на нациите и свободата Херолф Анеманс. „Воля“ ще участва на предстоящите избори за Европейски парламент като част от групата на крайната десница в Европа – трансформация, която не буди изненада с оглед опортюнистичното поведение на Веселин Марешки през последната година. По време на форума Марешки заяви, че българските граждани чрез „Воля“ ще участват в спасяването на Европа. По думите му европейските националисти са призвани да спасят Европа от диктата на Брюксел. Според Марешки настоящият модел на ЕС е изчерпан и трябва да бъде заменен от съюз на нациите, където ще се зачита националния суверенитет.

Марешки и Льо Пен разкритикуваха санкциите на ЕС към Русия, но и се обявиха срещу НАТО. Марин Льо Пен заяви, че трябва да се потърси мнението на народа, за бъдещето на НАТО. По думите ѝ това е организация, създадена в началото на Студената война, която е изиграла своята роля. Марешки се присъедини към позицията на Льо Пен и заяви, че в България трябва да бъде свикан референдум, на който българския народ да се произнесе дали страната да продължи да бъде член на Алианса. Лидерите на партиите, представени на форума се обединиха около тезата, че ЕС е заплашен от ислямизация като мигрантската вълна трябва да бъде ограничена, чрез затваряне на границите на Съюза.

2.4 Националистически партии

2.4.1 Обединени патриоти

Скандалите в „Обединени патриоти“ доведоха до спад в подкрепата за партиите от коалицията и те са изправени пред предизвикателството при евентуални предсрочни избори да останат извън парламента. Противоречията между отделните лидери продължават. Волен Сидеров бе сред най-острите критици на Валери Симеонов, искащи неговата оставка. Сидеров отиде дори по-далеч, като заяви, че и Красимир Каракачанов трябва да подаде своята оставка. По думите на Сидеров по този начин тримата лидери ще могат да се съсредоточат върху парламентарната дейност и да спрат спада в подкрепата, който се наблюдава в последните месеци. Красимир Каракачанов заяви, че му е омръзнало да бъде миротворец в коалицията. По думите му постоянните скандали са разрушителни за коалицията и много трудно партиите членуващи в нея ще успеят да запазят позициите, които са имали година по-рано.

Все по-видима е тенденцията за единодействие сред „патриотите“ и търсене на алтернативни пътища и нови коалиционни формули с оглед приближаващите избори за ЕП през май 2019 г.

В началото на октомври „Атака“ подаде заявление за членство в „Алианса на консерваторите и реформистите в Европа“ (АКРЕ). Поканата към „Атака“ дойде от евродепутата Николай Барекков, който е част от групата на консерваторите и реформистите в Европейския парламент. Сидеров и Барекков обявиха, че очакват българските консерватори да постигнат резултат, с който да имат 4 представители в Европейския парламент. За това обаче е необходимо обединение на всички консервативни и патриотични сили на следващите избори. Барекков и Сидеров се обърнаха към ВМРО и НФСБ да се включат към Алианса на консерваторите и реформистите. По думите на Сидеров лидерът на ВМРО е дал своето съгласие за съвместно явяване на изборите, но Валери Симеонов е заявил, че не би участвал в коалиция с Барекков.

В началото на октомври председателят на АКРЕ Ян Захрадил бе на посещение в София по покана на Николай Барекков. Захрадил изрази увереност, че консерваторите в България могат да имат съществен принос, за разширяване на присъствието в Европейския парламент на представителите на това политическо семейство. Същевременно обаче Захрадил посочи, че не е съгласен с тезата на „Атака“ по отношение на окупацията на Крим, което по думите му би създавало проблеми пред членството на партията. Захрадил напомни, че за да бъде приета за член една партия, тя трябва да получи еднотушното съгласие на всички останали партии членки на АКРЕ. Барекков посочи, че вижда в Сидеров човекът, който може да бъде лидер на процеса на обединението и дори да оглави листата на изборите за Европейски парламент.

Кой да води листата на Обединените патриоти за евроизборите се очертава като един от най-спорните казуси. Претенциите на Волен Сидеров да оглави листата срещу неодобрение от останалите му партньори от ВМРО и НФСБ. Ангел Джамбазки от ВМРО, който в момента е евродепутат, също има амбиции за нов мандат в Европейския парламент. Той предложи листата да бъде определена след провеждане на вътрешни избори в партиите. Това обаче беше отхвърлено от лидера на НФСБ Валери Симеонов. Според него тази идея само ще доведе до още по-големи разногласия и напрежение между отделните партии.

2.5 Позиции на партиите по външната и европейската политика

Лидерът на НФСБ Валери Симеонов заяви, че за България би било най-добре, ако се ограничи в обща позиция на европейските институции по повод конфликта между Украйна и Русия в Керченския пролив. Симеонов се изказа предпазливо относно лансираната от Румъния идея за създаване на Черноморски флот на НАТО. Той посочи, че България не трябва да бъде в челните позиции на държавите, които изразяват искане за създаване на такъв флот, защото това ще бъде прието като акт на агре-

сия от страна на Русия, и това може да засили рисковете пред страната.

Депутатите от НФСБ не подкрепиха промените в Енергийната стратегия, които прие парламента във връзка с решението на Газпром „Турски поток“ да премине през България. Валери Симеонов заяви, че не може да подкрепи изграждането на газопровод, в който тече само руски газ. Той изрази опасения, че това може да стане повод от ЕС да санкционират България за нарушаване на Третия енергиен пакет. Според Симеонов никой не може да гарантира, че тази скъпа газопрепосна мрежа ще носи печалба за България, ако например по политически причини Русия спре подаването на газ. За разлика от НФСБ всички останали парламентарно представени партии приветстваха възможността за преминаване на „Турски поток“ през България и застанаха зад правителството, което бе натоварено със задачата да започне преговори за осъществяване на проекта.

3. Обществено мнение

Скандалите свързани с правителството през последните месеци води до известна промяна в електоралните нагласи. Това се наблюдава от всички социологически агенции. Разликата между ГЕРБ и БСП става все по-малка, като това се дължи на ерозия в подкрепата за управляващата партия, докато при БСП се запазват досегашните нива на подкрепа. Непрестанните конфликти при „патриотите“, както и скандалът, предизвикан от думите за Валери Симеонов към майките на деца с увреждания, доведе до спад в подкрепата на Обединени патриоти, които са на прага за влизане в парламента и са изпреварени от ДПС като трета политическа сила. Сред малките десни партии също се запазват предишните нива на доверие, което на този етап не им дава шанс за влизане в парламента.

Проучване на „Тренд“, проведено в средата на ноември показва, че разликата между ГЕРБ и БСП е малко над 1%. За ГЕРБ биха гласували 21,2%, а за БСП 19,%. ДПС се нарежда на трето

место с 6,5%, а Обединени патриоти остават на четвърта позиция с 4,2%. Воля няма шанс за влизане в парламента, като за партията на Веселин Марешки биха гласували едва 1,4% от избирателите. „Демократична България“ остава с подкрепа от 1,9%.

4. Основни изводи и прогнози

1. Политическите скандали в управляващата коалиция водят до постепенна и трайна ерозия в електоралната подкрепа за ГЕРБ и „Обединени патриоти“. Протестите през последните месеци засилват общественото недоволство към управляващите и по всичко личи, че тази тенденция ще продължи и през следващите месеци. Недоверието в политическите институции продължава да бъде критично ниско, което подсилва възможността за съществено разместване в електоралните пластове при поява на нов фактор на политическата сцена. С приближаването на изборите за Европейски парламент политическата поляризация ще се засили, както и опитите на опозицията за предизвикване на предсрочни парламентарни избори. Този процес ще бъде съпроводен от нови коалиционни конфигурации, не само в дясното пространство, но и сред националистическите формации.

2. БСП продължава да бъде раздирана от вътрешни противоречия. Критичните настроения към лидера на партията Корнелия Нинова се засилиха след като за изпълняващ длъжността главен редактор на партийния вестник „Дума“ бе назначен Йордан Мичев. Безпрецедентната подписка на петдесет членове на Националния съвет на партията доведе до отстраняването на Мичев, след решение на Националния съвет. Този резултат показва, че Корнелия Нинова е изправена пред все по-силна вътрешна опозиция, а това може да се отрази негативно на партията на предстоящите избори за ЕП. Те ще бъдат и основен тест за бъдещето на Нинова като председател на партията. Въпреки протестите и проблемите в управлението, БСП не успява да отбележи ръст в електоралната подкрепа и да разшири своята периферия. Радикалното опозиционно говорене води до кон-

солидация на твърдия електорат, но отблъсква колебаещите се избиратели. Затова пред БСП стои основното предизвикателство да намери необходимия баланс в своето политическо поведение, за да не повтори грешките от предходната предизборна кампания. Консолидация на лявото пространство и намиране на нови пътища за сътрудничество между БСП и по-малките леви формации на този етап изглежда малко вероятно, въпреки че изборите за ЕП дават такава възможност.

3. През последния месец се наблюдава спад в подкрепата за ГЕРБ. Скандалите провокирани от по-малкия коалиционен партньор рефлектират и върху ГЕРБ. Партията управлява с кратко прекъсване от 2009 г. насам, което води да неизбежно изхабяване. През последните месеци ГЕРБ са принудени да потушават скандали, преди всичко чрез кризисен PR, но по този начин управлението губи фокус и посока. Въпреки запазването на добри макроикономически показатели ГЕРБ не доведе докрай някои важни реформи и рискува да изпадне в ситуация на трайна електорална ерозия.

4. Скандалите в „Обединени патриоти“ доведоха до очакван електорален отлив. Конфликтите между Волен Сидеров и Валери Симеонов вероятно ще се задълбочат, след връщането на лидера на НФСБ като депутат в Народното събрание. Желанието на Сидеров да оглави обща листа на патриотичните формации на изборите за Европейски парламент, в която да участва и партията на Николай Барекков „Презареди България“, не среща одобрението на неговите коали-

ционни партньори. Единственото, което на този етап предпазва от разпад „Обединени патриоти“ е оставането им в управлението. Само това обаче едва ли ще стигне за запазване на тяхното единство в средносрочен план. Вероятно още на изборите за Европейски парламент „Атака“, НФСБ и ВМРО ще поемат по различен път.

5. По-малките десни партии засега остават без шансове за попадане в парламента на евентуални предсрочни парламентарни избори. „Демократична България“ е формацията, която има претенцията да се превърне в основен субект, който да обедини фрагментираната либерална градска десница. Перспективите за по-широко обединение в дясно остават неясни, особено след заявката на Петър Москов да създаде нова дясно-консервативна партия, която да бъде алтернатива на либералната линия, предлагана от „Демократична България“.

6. ДПС измести „Обединени патриоти“ като трета политическа сила и по този начин е на път да възвърне ролята си на балансатор в една бъдеща парламентарна конфигурация. Партията все по-силно налага тезата за необходимостта от експертно правителство, което да се обедини около национална програма за ускорено развитие на страната.

7. Въпреки опитите на „Воля“ да покаже ново лице, като потърси легитимност сред семейството на националистическите формации в Европа, партията все повече се маргинализира политически и електорално и това се очертава като трайна и трудно обратима тенденция.

За автора:

Професор, доктор на философските науки, **Георги Карасимеонов** е преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“, директор е на Института за политически и правни изследвания. От 1991 до 1998 г. е председател на Българската асоциация за политически науки.

Издател

Фондация Фридрих Еберт | Бюро България
Ул. Княз Борис I 97 | 1000 София | България

Отговорен редактор:
Хелене Кортлендер | Директор, ФФЕ, Бюро България
тел.: +359 2 980 8747 | факс: +359 2 980 2438
<http://www.fes-bulgaria.org>

Заявки:
office@fes.bg

Използването с търговска цел на всички, издадени от Фондация Фридрих Еберт (ФФЕ) публикации, не е позволено без писменото съгласие на ФФЕ.

Мненията, изразени в тази публикация, принадлежат на автора/авторите и не отразяват непременно позицията на Фондация Фридрих Еберт.